

*Цвик Альона Віталіївна,
Національний університет "Острозька академія"*

ВЕРБАЛЬНІ ТА НЕВЕРБАЛЬНІ ЗАСОБИ СПІЛКУВАННЯ НА ПОЗНАЧЕННЯ ВИБАЧЕННЯ (на матеріалі англомовного художнього дискурсу)

У статті висвітлено основні засоби вербального та невербального спілкування на позначення вибачення. Предметом запропонованого дослідження є висловлювання вибачення в сучасній англійській мові. Метою роботи є вивчення мовних та немовних засобів на позначення вибачення, а саме виявлення характерних особливостей вживання досліджуваних висловлень у мовленнєвій поведінці носіїв англійської мови. Актуальність обраної теми обумовлена загальною спрямованістю сучасної лінгвістики на вивчення мови у її функціонуванні.

Важливою складовою частиною знання історії культури соціально адаптованої особистості є культура мови, яка безпосередньо пов'язана із поняттям етикету. Багато мовленнєвих актів, що мають відношення до категорії ввічливості, можуть бути реалізовані як вербально, так і невербально, наприклад, акти вітання, вибачення, прощання, подяки.

Спершу розглянемо різні типи висловлень-вибачень у різноманітних семантичних структурах. За формою та семантикою основних способів вираження висловлення-вибачення можна поділити на: власне директивні, що зберігають форму наказового способу: *Excuse me, forgive me, pardon me*; реквестивно-констатуючі: *I beg your pardon, I apologize*; власне констатуючі, що є більш зорієнтованими на інформацію про стан мовця: *I'm sorry*. Було визначено висловлювання вибачення, які за мету мають вираження провини, яка пов'язана з осудом дії самим індивідом незалежно від того, як до цієї дії поставилися чи можуть поставитися оточуючі [3:231]. В англійській мові це реалізується за допомогою дієслів: *to apologize* – *'He apologized to the people who had been affected'* [4] та іменника *apology* – *'I make no apologies for supporting that policy'* [5].

У лексико-синтаксичній структурі вибачень переважають так звані інтенсифікатори висловлень (лексико-морфологічні, синтаксичні), які сприяють підвищенню їх експресивності [1:42]. В ролі засобів ство-

рення інтенсивності висловлень-вибачень вживаються такі лексико-морфологічні засоби як підсилювальні частки, прислівникові кваліфікатори й емоційні вигуки (*so, very; awfully, terribly, dreadfully, really; oh, oh my God, oh no, oops*) *'I'm really sorry if I said anything wrong... e'* [4].

Окрім низки мовних засобів, до яких вдається мовець, з метою сформуванню висловлювання вибачення, існують невербальні засоби на позначення вибачення. Як правило, в англomовній культурі можна посміхнутись людині, яку ви штовхнули, а також привітно кивнути або особливим (вибачальним) чином посміхнутись (*an apologizing smile*) *'Oh. ' Davido smiled guiltily. 'That. Sorry'. ' [8: 23].*

Для того, щоб здійснити акт вибачення, слід вчинити певну дію. Вона може бути здійснена обдумано, так як, наприклад, в тому випадку, коли людина дарує квіти або інший подарунок: зміст цієї дії у якості вибачення виражений нечітко, але обидва учасники про це знають. З іншого боку, у функції вибачення можуть використовуватись більш чи менш свідомо виражені люб'язність, симпатія до адресата.

Самим конвенційним виразом визнання своєї вини є погляд або направлений вниз і винний вираз обличчя, при якому людина також уникає прямого погляду (*not to look square in the eye, not to look straight*) *'He blushed and averted his eyes. "Sorry?!"* [5]. Визнання своєї вини факультативно може супроводжуватись таким жестом як: людина різко закриває очі і водночас сильно зажмурюється. У крайніх ситуаціях людина, яка просить пробачення може стати на коліна, використовуючи жест невербального прохання:

'They dropped to their knees and begged forgiveness'. [4].

Отже, за формою та структурою, невербальні засоби можуть поділятися на власне директивні, реквестивно-констатуючі та власне констатуючі. Впливова сила висловлення вибачення може реалізуватись у використанні мовцем різних засобів інтенсифікації. Вибачаючись, мовець для збільшення впливу на адресата вдається не лише до вербальних засобів, а й – до невербальних, котрі допомагають йому досягнути своєї комунікативної мети.

Література:

1. Антипова А. М. Система английской речевой интонации / А. М. Антипова. – М.: Высшая школа, 1979. – 132 с.
2. Радевич-Винницький Я. Етикет і культура спілкування / Я. Радевич-Винницький. – Львів: В-во "СПОЛЮМ", 2001. – 223 с.
3. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія / О. Селіванова. – Полтава: Довкілля-К, 2006. – 716 с.

Список джерел ілюстративного матеріалу:

3. Collins Cobuild Advanced Learner's English Dictionary. New Digital Edition, 2008.
4. Corpus of Contemporary American English: <http://www.americancorpus.org/>
5. Naterop B.J, Revell R. Telephoning In English. 2nd ed. Cambridge: Cambridge University Press, 1997. – 34 p.
6. New Oxford American Dictionary, 2nd Edition. Oxford: Oxford University Press, 2005.– 250 тис. статей.
7. Schell, Adam. Tomato rhapsody :a fable of love, lust and forbidden fruit. – New York: Delacorte Press, Edition, 2009. – 93 p,